

Secundair onderwijs

SERIE:	Anders Nederlands Een serie leermiddelen bestaande uit 5 delen
DOELGROEP:	allochtone leerlingen van 12 tot 16 jaar
BESTELADRES:	LPC/OVB Postbus 30 NL - 3870 CA Hoevelaken tel. 03495-41206

TITEL:	Luisteren
AUTEURS:	Inge van Ark-Thoma & Anneke Bijlsma
ONDERDELEN:	docentenboek (10,75 NLG), leerlingenboek (8,00 NLG) en set van 18 audiocassettes (à 3,95 NLG)
TITEL:	Communicerend Leren
AUTEURS:	Nanette Bienfait, Anje Dijk & Sylvia Nanning
ONDERDELEN:	docentenboek (11,75 NLG), 4 themaboeken (Mode, Ruzie, Hobbies, Vriendschap) (± 10,00 NLG per stuk), audiocassette (3,95 NLG)
TITEL:	Lezen
AUTEURS:	Jannie Strijk & Rolien de Vries
ONDERDELEN:	docentenboek (7,50 NLG), leerlingenboek (9,50 NLG)
TITEL:	Communicerend Verder Leren
AUTEURS:	Anje Dijk, Birgit Lijmbach, Paula Menger, Sylvia Nanning
ONDERDELEN:	docentenhandleiding, 3 themaboeken (Wonen, Jongens en Meisjes, Gevoelens), audiocassette

TITEL:	Verder Lezen
AUTEURS:	Berna de Boer & Birgit Lijmbach (m.m.v. Rolien de Vries)
ONDERDELEN:	docentenboek, leerlingenboek

OPMERKING: In de bespreking ga ik alleen in op de eerste drie delen: **Luisteren, Communicerend Leren en Lezen**.

Achtergronden

Het ontwikkelde materiaal gaat uit van vrij recente NT2-principes. Zo wordt in het deel **Luisteren** uitgegaan van de didactische principes ontwikkeld door Asher, nl. Total Physical Response (TPR). Het onderdeel **Communicerend leren** is gebaseerd op de interactieve taalleertheorieën (voor een overzicht zie Ellis, 1990) waarbij gesteld wordt dat een taalverwervingsproces positief beïnvloed wordt door voor de leerder veel interactie-momenten te creëren.

Doelgroep

De doelgroep wordt in het pakket summier maar duidelijk omschreven. Het onderdeel **Luisteren** is bedoeld voor Nederlands-onkundigen tussen 12 en 16 jaar. Het pakket **Communicerend Leren** kan gebruikt worden bij gevorderde leerlingen, autochtone leerlingen of voor leerlingen die het pakket **Luisteren** doorlopen hebben. Voor de leerkracht wordt het hier moeilijk. Leerlingen die het pakket **Luisteren** hebben afgewerkt, zijn bij de start van het onderdeel **Communicerend Leren** in hun taalvaardigheid nog niet zover gevorderd als de doorsnee gevorderde leerling die reeds enkele jaren basisonderwijs heeft gevolgd. Het onderdeel **Lezen** is ontwikkeld voor allochtone leerlingen met weinig leeservaring en een geringe leesvaardigheid. Het zou ook geschikt zijn voor leeszwakke autochtone leerlingen. Er wordt echter geen

informatie gegeven over de vereiste algemene taalvaardigheid van de leerlingen om met het leesmateriaal aan de slag te kunnen gaan.

Onderzoek naar de behoeften van de leerders lijkt niet echt te zijn uitgevoerd. Dat dit gevolgen heeft voor de verdere uitwerking van het pakket zal in de verdere bespreking steeds duidelijker worden.

Doelstellingen

De algemene doelstellingen worden beknopt aangegeven. Ze sluiten aan bij de doelgroep zoals die is omschreven. Zo is bijvoorbeeld de doelstelling van het onderdeel **Luisteren** 'beginnende NT2-leerders kunnen een receptieve woordenschat en luistervaardigheid in het Nederlands ontwikkelen'. Een meer gedetailleerde omschrijving van de principes waar het leesmateriaal van uitgaat is niet terug te vinden in de algemene doelstelling. Iemand die vertrouwd is met de materie en de literatuur op dit terrein een beetje kent, kan tussen de regels enkele recente principes terugvinden. Zo zie je de klemtoon op het receptieve in het beginpakket en de verruiming naar de meer produktieve vaardigheden in het tweede pakket, waar de leerder de kans krijgt om de hypothesen die hij/zij in het onderdeel **Luisteren** had opgebouwd, te gaan toetsen.

Meer specifieke doelstellingen geformuleerd per les zijn in geen van de onderdelen terug te vinden.

Leerstofopbouw en leerinhoud

Er is geopteerd voor een thematisch-cursorische aanpak. Dit biedt het voordeel dat het aan te bieden materiaal in contexten verwerkt kan worden. Een gevaar is wel dat de keuze voor de te verwerven woordenschat en taalfuncties gerelateerd wordt aan het gekozen thema en niet aan de behoeften die de leerder heeft. Dit is merkbaar in het ontwikkelde materiaal. De thema's zijn geselecteerd via een enquête bij de leerlingen. Dit is zeer positief. Voor wat de selectie van de woordenschat en taalfuncties betreft, valt de balans iets negatiever uit. Er worden geen criteria aangegeven aan de hand waarvan woorden zijn geselecteerd. In het onderdeel **Luisteren** valt dan ook direct op dat er een vrij sterke klemtoon komt te liggen op inhoudswoorden die weinig bijdragen tot de algemene taalvaardigheid van de leerder. De vakgebondenheid van de geselecteerde begrippen is te groot voor een basispakket. Bovendien is er weinig creativiteit merkbaar in de oefeningen van het onderdeel **Luisteren**.

Als gevolg van deze thematisch-cursorische aanpak is er gepoogd om een opbouwende lijn in het materiaal te steken. Zo lopen er doorheen het onderdeel **Communicerend Leren** een horizontale en een verticale lijn. Deze staat duidelijk beschreven in de handleiding van het materiaal en in het artikel van Bienfait (Bienfait, N., extra nummer Vonk, febr.1992, p.35-45). De verticale lijn die in elk thema wordt aangehouden, zorgt voor een procesmatige uitwerking van sommige onderdelen door onder andere in de oefeningen op vier niveaus te werken. Daarbij is er een ordening in complexiteit van taalaanbod. Er is echter geen procesmatige benadering merkbaar bij de behandeling van de woordenschat.

Het materiaal heeft afwisselend een betere en een minder goede interculturele invulling

gekregen. In het onderdeel **Communicerend Leren** is in de thematische aanpak gepoogd om aandacht te hebben voor de verschillende culturen. Het pakket **Lezen** daarentegen is veel minder intercultureel van aard. De invulling van de thema's is weliswaar niet echt etno-centristisch, maar er is toch van een westers perspectief uitgegaan.

Lesverloop

Het lesmateriaal is het meest creatief ontwikkeld in het onderdeel **Communicerend Leren**. Het bevat verschillende oefenvormen. Voor elke te oefenen vaardigheid en inhoud is er gepoogd een zinvolle context te zoeken.

De vraag is echter of dit materiaal zonder meer integreerbaar is in de klas. Het wijkt enigszins af van de klassieke onderwijsdactiek. Wanneer er onvoldoende instructie en begeleiding voorzien wordt, zou de implementatie van dit lesmateriaal wel eens kunnen tegenvallen.

Instructie/handleiding

De drie onderdelen van **Anders Nederlands** zijn voorzien van een uitgebreide docentenhandleiding. In die handleidingen is steeds sprake van differentiatie-mogelijkheden. De uitwerking daarvan is echter zowel in de handleiding zelf als in het leerlingenmateriaal aan de povere kant.

Bij de werkvorm TPR van het onderdeel **Luisteren** stel ik me de vraag of de oefeningen wel altijd even motivatieverhogend werken. De voorbeeldoefening op blz. 37 van het extra VONK nummer is dan ook typerend. De context is niet altijd even pregnant, waardoor de betekenis van een woord in de aangeboden taal niet echt duidelijk wordt.

Evaluatievormen

In de onderdelen **Luisteren** en **Communicerend Leren** is er per les een toetsing voorzien door middel van een controle op de uitvoering van de uitwerkingsoefeningen. Bij het onderdeel **Lezen** blijkt dat niet aanwezig te zijn. In geen van de pakketten is er echter een systematische evaluatie uitgewerkt om na te gaan of de vooropgestelde doelstellingen (de taalvaardigheden die men wil bijbrengen) gerealiseerd werden.

secundair onderwijs zijn ontwikkeld. In afwachting van betere materialen is het een bruikbaar lespakket. De gebruiker zal wel met een aantal tekortkomingen rekening moeten houden. Het grootste kritiekpunt ligt op de te snelle overgang van het deel **Luisteren** naar **Communicerend Leren**, waardoor er te weinig aandacht is voor begripsvaardigheid.

Een leerkracht die op zoek is naar aanvullend materiaal bij een ander NT2-lespakket zal uit **Anders Nederlands** heel wat zinvolle oefeningen kunnen halen.

Tot slot

Piet Van Avermaet

Het materiaal is in boekvorm uitgegeven. De tekeningen zijn eigentijds, maar zijn niet altijd even duidelijk. Het materiaal is verzorgd maar je kan het niet echt aantrekkelijk noemen.

Het pakket **Anders Nederlands** is één van de weinige lesmaterialen die voor het

Bibliografie

Ellis, R.: **Instructed Second Language Acquisition**, London: Basil Blackwell, 1990.

TITEL:	Klimop 1: reis naar de wereld Klimop 2: wereldreizigers
ONDERDELEN:	Tekstboek, werkboek, docentenhandleiding
UITGEVER:	Uitgeverij Plantyn/Novum Santvoortbeeklaan 21 2100 Deurne
DOELGROEP:	eerste graad secundair onderwijs
UITGAVEJAAR:	zal waarschijnlijk vanaf september '92 in de handel te verkrijgen zijn

Klimop is bedoeld voor de eerste graad van het secundair onderwijs. De ondertitel van deel 1 verwijst naar het beroemde verhaal van Jules Verne **Reis om de wereld in 80 dagen**, dat fungeert als raamverhaal. Aangezien het materiaal nog volop in ontwikkeling is, wijken we af van het stramien

van voorgaande besprekingen.

Uit het materiaal en uit de theoretische bijdrage van N. Bogaert en G. Goossens (extra-nummer Vonk, febr.92, p.46-51) blijkt dat van de meest recente NT2-principes vertrokken wordt.

De globale doelstelling van het materiaal is de schoolse taalvaardigheid van de leerlingen verhogen zodat ze met succes kunnen deelnemen aan het onderwijs. De ingang die gekozen werd om die taalvaardigheid op te trekken, is de woordenschat, en meer bepaald de woordenschat die typisch is voor schoolse situaties van kennis- en informatieoverdracht.

Welke woordenschat is dit nu voor het secundair onderwijs? Een voorafgaand onderzoek leverde een lijst op van 600 doelwoorden die in het secundair onderwijs gekend moeten zijn. Het gaat om inhoudswoorden (b.v. oorzaak, beschrijven, kenmerk) en functiewoorden (b.v. tenslotte, omdat, daarentegen) die in alle vakken voorkomen. Vaktaalwoorden komen dus niet aan bod. Volledigheidshalve melden we dat het materiaal uiteraard ook nog andere ongekende woorden bevat. Op die manier wordt de weg van de spontane taalverwerving eveneens opgehouden.

Klimop is natuurlijk meer dan een woordenlijst waarmee de leerkracht zich uit de slag moet trekken. Zoals bij al het materiaal dat door het Steunpunt NT2 ontwikkeld wordt, ligt ook hier de drie-fasen-didactiek aan de basis. Die wordt in een theoretisch deel (dat op dit moment ontwikkeld wordt) grondig uitgelegd. Het materiaal is volledig opgebouwd rond deze drie fasen. We verduidelijken even.

In een eerste fase, de aanbodsfasen, wordt via een gesprek of een tekst enz. elk doelwoord verschillende malen en in verschillende contexten aangeboden. De tweede fase, de semantiseringsfase, bestaat er eerst in na te gaan of de leerlingen m.b.t. de woordbetekenis op het goede spoor zitten om daarna expliciet in te gaan op de betekenis. De derde fase is de consolideringsfase die gelegenheid geeft tot receptief en productief gebruik van de woorden. De oefeningen in deze fase zijn opgebouwd langs een stijgende moeilijkheidslijn. Er is ook mogelijkheid tot differentiatie aangezien de doelwoorden opgesplitst worden in I- en

II-woorden. I-woorden zijn woorden die ook al in het basisonderwijs voorkomen en die door een deel van de leerlingen misschien al beheerst worden. Voor die leerlingen is het overbodig om deze woorden nog eens uitgebreid te oefenen.

Eén ding is duidelijk: om met dit materiaal te kunnen werken moeten leerkrachten de drie-fasen-didactiek niet alleen kennen maar ook in de vingers hebben. Een 'niet-omgeschoolde' leerkracht zou bijvoorbeeld invuloefeningen gewoon kunnen laten invullen zonder het belang van de consolideringsfase in te zien, of zou het in zijn hoofd kunnen halen de semantiseringsfase over te slaan.

Toetsen we nu even het materiaal aan nog enkele andere criteria die Piet Van Avermaet heeft beschreven, dan staan we voor het probleem dat van **Klimop** nog geen definitieve versie bestaat. Zo is bijvoorbeeld het theoretische deel van de handleiding nog volop in ontwikkeling. Er is dus ook nog niets terug te vinden van duidelijk omschreven doelstellingen, beschrijving van de doelgroep enz. Toch waag ik mij even op glad ijs.

Bijzonder positief vind ik het feit dat in de handleiding vóór elk thema de doelwoorden niet alleen opgesomd maar ook gegroepeerd worden naar moeilijkheidsgraad (I en II) én nuttigheid: enkel de onderstreepte woorden moeten productief gekend zijn. De leerkracht weet dus welke woorden de leerlingen enkel receptief moeten kennen, en in de oefeningen is daar ook rekening mee gehouden.

De leerstofopbouw is bovendien 'thematisch-cursorisch'. De thema's zijn allemaal opgebouwd rond het raamverhaal en dit maakt het materiaal tegelijk intercultureel van aard (een reis om de wereld brengt leerlingen uiteraard in contact met andere culturen, gewoonten, eigenaardigheden). De opbouw is cursorisch in de betekenis van Van Avermaet, nl. van gemakkelijk naar moeilijk, zeker binnen elk thema. Zo moeten

leerlingen in thema 1 bijvoorbeeld na een voorgesprek eerst tekstblokken bij afbeeldingen van voertuigen plaatsen (receptief), dan een tekst lezen en meerkeuzevragen beantwoorden (receptief), en pas later bij een tekst gesloten vragen beantwoorden (productief). Minder positief vind ik het feit dat het materiaal zich soms te sterk lijkt te beperken tot woordbetekenissen terwijl schoolse taalvaardigheid meer is dan dat. Nemen we bijvoorbeeld de behandeling van een taalfunctie als 'verklaren'. De betekenis van dit woord wordt in verschillende contexten aangebracht en de leerlingen moeten dit woord receptief beheersen. Zo moeten ze bijvoorbeeld een verklaar-vraag bij een tekst kunnen beantwoorden. De betekenis van 'verklaren' en 'verklaring' wordt omschreven als 'uitleg, uitleggen, iets duidelijk maken'. Wat mij hier opvalt is dat de leerlingen niet expliciet worden ingeleid in het omgaan met deze taalfunctie. Ze leren wel de betekenis van het woord maar niet hoe ze een verklaar-vraag moeten beantwoorden terwijl ze dat in de dagelijkse klaspraktijk juist wel moeten kunnen. Nog een bedenking. Hoewel de leerlingen van de eerste graad dagelijks geconfron-

teerd worden met moeilijke schoolboekteksten vraag ik me toch af of het niveau van de aangeboden teksten niet wat hoog gegrepen is. Sommige teksten zijn vrij lang en de relaties tussen zinnen zijn niet altijd expliciet. Bovendien zijn de vragen bij de teksten soms vrij moeilijk. Op zich zou dit niet erg zijn als men in de docentenhandleiding ook dieper zou ingaan op leesstrategieën en op het beantwoorden van vragen bij teksten. Ik betwijfel echter of dat zal gebeuren. De gekozen ingang is immers schoolse woordenschat en niet leren lezen.

Hoewel het materiaal zelf nogal wat eisen lijkt te stellen aan de taalvaardigheid van de leerlingen, heb ik er vertrouwen in dat het de schoolse woordenschat van de leerlingen inderdaad vergroot indien het door de leerkracht goed gebruikt wordt. Ik ben echter erg benieuwd of leerlingen daardoor ook beter kunnen volgen in andere vakken. Bovendien vraag ik me af of het niet nuttig zou zijn ook zaakvakdocenten in te wijden in de drie-fasen-didactiek. Niet alleen allochtone maar ook autochtone leerlingen zouden daarbij gebaat zijn.

Veerie Geudens

Volwassenenonderwijs

SERIE:	Spreekvaardigheid in de dop
BESTELADRES:	Amsterdamse School voor Volwassenen Centrale Administratie 's-Gravesandeplein 19 NL - 1091 BB Amsterdam tel. 020/665.77.80.
AUTEUR:	A. Fonck
UITGAVEJAAR:	1989 e.v.

